

## Medborgarna – en oundgänglig resurs för säkerhet och krisberedskap

*Anförande av Generalsekreterare Anders M. Johansson,  
Civilförsvarsförbundet, Budapest, 28 april 2011.*

Det är ett faktum att det är civilbefolkningen som drar det tyngsta lasset vid katastrofer och räddar flest människoliv. Om medborgarna har förmågan att klara sig själva och hjälpa varandra i nödsituationer är det en styrka i samhället en möjlighet för ansvariga samhällsorgan att hantera händelsen på ett bättre sätt. En av myndigheternas viktigaste uppgifter bör därför vara att stödja och på annat sätt uppmuntra befolkningen och befolkningens egna organisationer.

Ett annat faktum är att samhället **är** större än staten. Samhällsbyggandet utförs varje dag av de människor som deltar i och utgör det civila samhället, med dess breda spektra av frivilliga och ideella föreningar och verksamheter.

För att åstadkomma en effektiv krishantering har frivilligorganisationerna en viktig uppgift att fylla genom att ta tillvara den enskilda individens engagemang. Så kan samhällets krishanteringsförmåga förbättras. Ideellt arbete har även en positiv effekt på människors tillit till samhället och till varandra, vilket också det är av värde för krisberedskapen.

\*\*\*\*\*

När det gäller konsekvenser för befolkningens liv och hälsa pekar utvecklingen på, att det dominerande hotet består av risken för en individ att råka ut för en **olycka**.

Sett över tid så har för Sveriges del endast någon enstaka procent av dem som omkommit i olyckor gjort det i samband med kriser eller extraordinära händelser. Den helt dominerande skadebördan kommer istället från mer vardagliga händelser. Icke desto mindre är det viktigt att även värna grundläggande värden, dvs. att upprätthålla samhällets funktionalitet.

Samhället måste kunna hantera ett brett spektrum av händelser. Detta innebär att det måste finnas en **generell förmåga** att hantera kriser, oavsett deras karaktär. Insikten finns att aktörerna måste bli bättre på att lösa kriser **tillsammans** och bygga en generell förmåga att hantera kriser och dess konsekvenser i samhället finns hos många men mycket återstår att göra.

\*\*\*\*\*

Vid en kris är det omvittnat viktigt att allmänheten får snabb och riktig information om vad som hänt, att människor vet hur de ska agera och på vilket sätt de kan få stöd. Det är en resurskrävande uppgift och nyckeln till en framgångsrik krishantering.

Om samhället och enskilda individer drabbas av en allvarlig händelse med konsekvenser som medför t.ex. behov av vård, psykosocialt stöd, information till allmänheten eller brand- och miljöbekämpning krävs omfattande samordnade insatser från ett flertal aktörer för att lindra de negativa konsekvenserna. Frivilliga förstärkningsresurser kan snart visa sig bli en oundgänglig resurs.

Det är därför som även frivilligorganisationer – inte bara myndigheter – **i samverkan** gör större skillnad för allmänheten än vad myndigheterna och organisationerna var och en för sig klarar av. Även frivilligorganisationerna är till för medborgarna. Men det är först i ett väl utvecklat samspel med ansvariga

samhällsorgan som frivilligorganisationerna gör den största nytta. Saknas detta samspel kan effekten annars bli förödande för den drabbade allmänheten.

Den största utmaningen för ansvariga samhällsorgan inom krishanteringens område anser jag vara, att kunna använda **hela** samhällets resurser, om det behövs för att skydda och rädda liv, hälsa, egendom och miljö. Ingen kan göra allt, men alla kan göra något!

Frivilligorganisationerna i Europa har främst nytta av ett utbyte av information, erfarenheter och idéer och på så sätt ge **varandra** draghjälp. Det måste finnas en ömsesidighet i utbytet, annars blir det ingen hållbar samverkan. Men jag ser också möjligheter till konkreta, praktiska hjälpinsatser över nationsgränserna i olika krishändelser, särskilt i gränstrakterna, där det andra landets hjälpresurser kan finnas närmare än det egna, även frivilliga sådana.

\*\*\*\*\*

Vi människor – medborgarna, folket – ställer upp när vi vet att det behövs. När vi ser att vår egen insats är en del av lösningen för en bra hantering av en uppkommen situation. Det är en inställning som varje väl fungerande samhälle inte kan låta bli att ta vara på.

Det frivilliga engagemanget kan vara planerat eller spontant. Vi kan ingå i en i förväg organiserad och övad krishanteringsorganisation. Vi kan också ställa upp spontant. I det senare fallet kan resurstillskottet bli en tillgång eller en belastning. Det beror om och hur vi tas om hand. Oavsett om vi i det enskilda fallet är en tillgång eller en belastning förtjänar vi att mötas av ett gott ledarskap, ett bemötande som inte bara stärker vårt engagemang, utan **hela** samhället.

Jag vill mot bakgrund av vad jag nyss beskrivit formulera utmaningen – som jag ser den – när det gäller medborgarna och frivilligheten i en enda utmanande mening och en möjlighet:

***Medborgarna och de frivilliga går från att idag vara sistahandslösning till att bli en förstahandsresurs för säkerhet och krishantering i samhället.***

Det är en utmaning som gör att det lättare att möta samhällets olika framtida behov av resursinsatser. Allt talar för att vi som enskilda medborgare måste skaffa oss förmågan att ta hand om oss själva och hjälpa varandra, särskilt de första dygnet i en mer omfattande krissituation. Att se till att medborgarna får nödvändig kompetens är i högsta grad en lämplig uppgift för frivilligorganisationer med förmågan att involvera medborgarna genom att medvetandegöra dem och ge dem verktygen. Men staten måste ytterst säkerställa att det görs, bl.a. genom att trygga finansieringen av den folkbildning det handlar om.

Den som är ansvarig för ett samhällsorgans krishanteringsförmåga och som säger att den har tillräckligt med egna resurser, är för mig antingen aningslös eller omdömeslös. Ingen av oss vet något om nästa kris, vad det består av, dess omfattning eller konsekvenser. Ingen!

Jag rekommenderar att man i förväg inte bygger upp stora frivilligresurser, däremot att ansvariga myndigheter och kommuner skaffar sig tillgång flexibla och generellt användbara frivilligresurser, som har en väl utvecklad förmåga att även ta hand om och organisera spontanfrivilliga. Organisatoriska och administrativa gränser får aldrig vara ett hinder för att skydda och rädda liv och hälsa, egendom och miljö.

Tack för uppmärksamheten!